

NUTUK: ULUSAL BAĞIMSIZLIK SAVAŞIMIZIN BELGESEL ROMANI

Yazı

İbrahim BERKSOY (ME'91)

Mustafa Kemal Atatürk'ün tarihi nutku her şeyden önce söylev sanatının tüm inceliklerini içinde barındıran eşsiz bir belgedir. Kurtuluş Savaşımızın belgesel romanıdır da aynı zamanda. "Milli mücadele" günlerini konu alan romanların çoğunun, Atatürk'ün *Büyük Nutkunun* "manzara-i umumiye" bölümünden ilham alması nedensiz değildir. Mustafa Kemal, tarihe geçen bu büyük nutkunu 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında Büyük Millet Meclisi kürsüsünden, ilk kez 23 Nisan 1920'de Ankara'da, "olağanüstü yetkilere sahip, ulusun işlerini yürütmek ve denetlemek üzere toplanan" Büyük Millet Meclisi'nin kürsüsünden seslendirmişti. Atatürk, o büyük nutkuna "1919 senesi Mayısın 19 uncu günü Samsun'a çıktım." cümlesiyle başlar. Hemen ardından, "vaziyet ve manzara-i umumiye" cümlesiyle devam eder ve o tarihten itibaren (hatta 4 gün öncesinden, Yunan ordusunun İzmir'i işgal ettiği 15 Mayıs 1919 tarihinden itibaren) işgal ve mütareke yıllarından başlayarak milli mücadelenin her aşamasını belgelere dayalı olarak tarihin o büyük not defterine kaydeder. Sözlerine son vermeden önce; "Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardan

bu yana çekilen ulusal felaketlerden doğan uyanışın ve bu sevgili vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum." der ve ardından "Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir." diye başlayan o ünlü "Gençliğe Hitabe"yi okur.

Gazi Mustafa Kemal Paşa, bu büyük nutkunda, 1919-1927 yılları arasındaki yaşamışlıkları, içinden geçtiği "ateşten günler"i, ulusal kurtuluş ve devrim günlerini, dönemin özelliklerini, günahıyla sevabıyla bugün artık tarihe mâl olmuş şahsiyetlerini "belgesel bir roman" titizliğiyle anlatır; o günleri deyim yerindeyse ilmek ilmek örer.

Nutuk'ta anlatılan olayların, yapılan yazışmaların, alınan kararların muhatapları, yani kurtuluş ve kuruluş mücadelesinin yanında yer alanlarla karşısında olanların hepsi o günlerde bu büyük nutku dinlemişlerdir. İnsan belleği unutkandır; insanların bu zayıf yönünü ilerde istismar etmeye yeltenecek kötü niyetli kişilerin Ulusal Kurtuluş Savaşına ve hemen sonrasındaki Cum-

huriyet devrimlerine yönelik olası iftira ve saptırmalarını daha o günden engelleyebilmek için Mustafa Kemal, yaşananları birinci elden anlatmayı tarihsel bir sorumluluk olarak görmüş, belgelere dayalı olarak yoğun ve titiz bir çalışmayla hazırladığı bu büyük nutku, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde herkesin yüzüne okumayı bir görev bilmiştir.

Cumhuriyeti sadece bir yönetim biçimi olarak görüp fırsatını bulurlarsa o günlerde, bulamazlarsa ilerde Cumhuriyet yönetiminin başına geçip Saltanat taklidi bir Cumhuriyet arzusu ile yanıp tutuşanlar, Cumhuriyet'in "devrimler çağı"na kökten karşı olanlar, o günlerde (ve ne yazık ki bugünlerde ve gelecekte) kendisini "fıkren" cumhuriyet idealine hazır hissetmeyenler Gazi Mustafa Kemal'in Nutku'nda açıkça teşhir edilir.

Mustafa Kemal, daha sonra 1931'de, büyük bir öngörüyle, ileride tarihe geçecek olan şu uyarıcı sözleri söylemeyi de yüksek görev bilincinin bir gereği sayacaktır: "*Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapa-pana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşır-tacak bir mahiyet alır.*" Bugün içinde yaşadığımız günler, Atatürk ve silah arkadaşlarının yaptığı tarihe yazanların sadık kalmadığı günlerdir. Kan ve can pahasına yapılan tarihin "resmi tarih" denilerek, "doksan yıllık parantez" denilerek pervasızca karalandığı; yerine, hurafelerle dolu, kötü niyetli, "hayali" bir karşıdevrimci tarih yazımına yeltenildiği günlerden geçiyoruz.

Cumhuriyetin kurtuluş ve kuruluş günlerinde hayati öneme sahip karar anlarında kimlerin hangi tavırları sergiledikleri Nutuk'ta gün gün, saat saat anlatılır. İsteyen açıp okuyabilir.

Nutuk'ta sözü edilen mütareke ve işgal yılları kişisel ve toplumsal belleğimizde "derin izler" bırakmıştır. Bu derin izleri ifade edilebilmek için "sanat", sanat eserleri arasında da "edebiyat", her dönemde en elverişli "meca" olmuştur. Hasan Âli Yücel, dönemin Milli Eğitim Bakanlığının başlattığı ünlü "klasikler" serisine Maarif Vekili sıfatıyla 1941'de yazdığı o unutulmaz önsözde; "yazı"yı düşüncenin en silinmez vasıtası, "edebiyat"ı da onun [yazının] mimarisi olarak niteler.

Nutuk'un her sayfası buram buram Ankara kokar. Ankara'nın bir anlatı sanatı olarak romanlarda görünür olması kurtuluş savaşı günlerine rastlar. O günlerde ve daha sonraları günümüze değin yazılan romanlarda kurtuluş savaşı günlerinin Ankara'sı çeşitli yönleriyle pek çok kez ele alınmıştır. Önce, Cumhuriyet devrimi ile sonuçlanacak kurtuluş savaşının "ateşten günler"i, sonrasında "yoktan var edilen bir başkent" in adım adım gelişip serpilmesi, birbiri ardına yapılan devrimlerin gün-

delik yaşamı değiştirip dönüştürmesi, Cumhuriyet'in 10. Yıl coşkusu vb. çoğunlukla "dönem romanı" anlayışı çerçevesinde; mekânlar, insanlar, olaylar ve gündelik yaşam odağında; kimi zaman belgesel roman, kimi zaman tarihi roman, kimi zaman yarı belgesel yarı kurmaca, kimi zaman da kurmaca olarak anlatılagelmiştir. Bu kapsamda, Ankara odağında yazılıp edebiyatımıza kazandırılmış romanlar arasında Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Ankara'sı* (1934), Attila İlhan'ın *Allah'ın Süngüleri "Reis Paşa"* (2004) ile *Gazi Paşa* (2006) adlı romanları, Turgut Özakman'ın *Şu Çılgın Türkler* (2005) ve *Cumhuriyet-Türk Mucizesi I-II* (2009 ve 2010) adlı romanları sayılabilir.

15 Ekim 1927 Cumartesi günü Türkiye Büyük Millet Meclisi salonunda toplanan Cumhuriyet Halk Partisi'nin büyük kongresi, 6 gün boyunca sürecek olan tarihi bir tanıklığa sahne olacaktı. Bu büyük tarihi tanıklık için tüm hazırlıklar tamamlanmıştı. Meclis salonunda 63 ilden gelen ikişer delege ve milletvekilleri hazır bulunmaktaydı. Başbakan İsmet İnönü ve bakanlar da o sırada yerlerini almışlardı. Dinleyicilere ayrılan yerler tamamen dolmuştu. O günlerde Ankara'da büyükelçilikleri bulunan kimi yabancı ülke elçileri de kendilerine ayrılan yerlerde kongreyi izlemek üzere Meclis'e gelmişlerdi. Mustafa Kemal Atatürk, saat 10.00'da kongrenin açılış konuşmasını yapmak üzere kürsüye geldi. Açılış konuşmasında, 1927'deki bu kongrenin, 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında toplanan Sivas Kongresi'nden sonraki ikinci büyük kongre olduğunu belirtti.

Mustafa Kemal Atatürk, kongrenin açılışından sonra, o anda Meclis salonunda bulunanların huzurunda Büyük Türk Milleti'ne hitaben tarihi önemi olan Büyük Nutuk'unu okumaya başladı. Sözlerine, bir romanın açılış cümlesini okurcasına şöyle başladı: "*1919 yılı Mayıs'ının 19. günü Samsun'a çıktım.*"

Sonrasını biliyorsunuz...

